

kásos esti tanfolyamokban, könyvtárakban, munkaközösségekben stb., hanem messze szétágazik a nagy nemzetnevelő munka keretében és megérlelte a következő intézményeket: munkaszolgálat, hivatásbeli versengés, műkedvelők játéka, sport, az ifjúsági szervezetek közös nevelése és hasonló alakulatok. Az angol-szász és a francia ismertetésekben fontos szerep jut annak a kérdésnek, vajjon a felnőttek oktatása igénybe veheti-e az állam támogatását, vagy csak akkor felelhet meg feladatának, ha megőrizheti a magánkezdeményezéssel járó szabadságot. Franciaországban, régi hagyományhoz híven, a kormány a magán-szervezetek anyagi támogatására szorítkozott, de Amerikában ez az elv Roosevelt hatalmas politikai programjának hatása alatt megingott. Mind a három amerikai cikk élénk tanúságot tesz azokról a nagy szabású erőfeszítésekről, amelyekkel ott a nagyarányú és a nevelést veszélyeztető munkanélküliséget leküzdeni igyekeznek. Ezen felül különös gondot fordítanak a szülők nevelésére, amely az általános népnevelésnek kétségkívül szerves, tehát fontos része. Hogy e két, egymással szembeállított megoldás közül nekünk melyik felel meg jobban, annak eldöntésére — a fennforgó viszonyok és körülmények komoly mérlegelésével — az illetékes tényezők vannak hivatva. A mi szélsőségtől mentes felfogásunk az észszerű egyeztetés felé hajlik, amely az eddiginél nagyobb szerepet juttat a belterjes képzésnek, a valláserkölcsi nevelésnek.

A tárgyunkkal kapcsolatos rövidebb cikkek közül főleg kettő kelt figyelmet: az egyik a *Year Book of Education* 1938-i évfolyamában megjelent kerék 100 lapra terjedő ismertetés alapján beszámol a felnőttek oktatásügyének mai állapotáról és irányelveiről Angolországban és Észak-Amerikában; a másik a dán nép nagyérdemű reformátorának, Grundtvignak úttörő munkásságát ismerteti „az élet számára rendelt iskola” és a dán népfőiskolák érdekében műveinek egy régebben megjelent kivonatolt német kiadása nyomán. Egy harmadik, más tárgykörből merített közlemény a német középiskolák újjászervezésének alapelveit. (*Grundlagen*) ismerteti (1. rész). A könyvek sorozatában öt lapon Ferrière számol be szakavatott elmélyedéssel és osztatlan elismeréssel Piagetnek újabb megjelent két alapvető munkájáról: *La Naissance de l'Intelligence chez l'Enfant* (429 lap) és *La Construction du Réel chez l'Enfant* (398 l.) kf.

Robert M. Bear: *The social functions of education.* New York, 1937. Macmillan. (XIII + 434 l.)

Bear könyvében a történeti hagyományokat nélkülöző amerikai szellem fejeződik ki. Ebben a szellemben határozza meg a nevelés célját, amikor azt kívánja, hogy a növendék jól bele tudjon illeszkedni azokba az életkörülményekbe, amelyekbe születik és boldoguljon bennük. Szociális környezete: ősei és kortársai a maguk kultúráját hagyják rá, ennek a kultúrának része mindaz, ami lehetővé teszi a minél okszerűbb, egészségesebb életmódot, a természeti erőknél az ember szolgálatába hajtását — de ennél alig több. Az ember rá van utalva a kultúrára — írja —, mert ma már elpusztulna az ősember életkörülményei között. A ma civilizációja azonban csak kitűnően szervezett emberi közösségekben fejlődhetik, ez a közösségtudat a személyiségnek egyik fő ki-

alakító motívuma. A nevelés szociális funkcióit a közösségekhez, szociális alakulatokhoz való viszonyában világítja meg. Sorban kimutatja, hogy miként befolyásolják ezek a neveléstügyet és vizsgálja, milyen feladatai vannak az iskolának mindegyikkel szemben.

A családi élet mint a szociális élményeket legközvetlenebbül nyújtó és a gyermek gondozását legtökéletesebben megvalósító közösségforma az első, amelyről beszél, a családi élet azonban sokat veszített erejéből s a nemtörődomség és hozzá nem értés folytán ezeket a funkciókat csak tökéletlenül végzi el. Az amerikai iskola külön háztartási, gyermekgondozási, kézügyességi tagozatai ezeket a hiányosságokat igyekezzenek kiküszöbölni.

A másik igen fontos kérdés a szabad idő felhasználása és a szórakozás helyes megválasztása. Ezeknek igen nagy jelentőségük van, hiszen játékában, szórakozásaiban egyensúlyozza ki az ember a gépies munka által szűk mederbe terelt sokirányú tevékenységi vágyát. A legtöbb ember azonban nem találja meg az igazán üdítő pihenést, munkája után vakon és ösztönösen hajszolja a szórakozásokat. Ezeknek a nemesebb fajtáira is már az iskolában kell tanítani és szoktatni a növendékeket.

Az ipar hatalmas és gyors fejlődése jóformán teljesen megsemmisítette az egyéni életét és óriási eltolódásokat, ellentéteket hozott létre az egyes társadalmi osztályok között. Ezen a törvényhozás a többi között a gyermekkorban való munkavállalás megtiltásával, az iskola pedig az alsófokú nevelésnek sokoldalúvá és gyakorlativá tételével kíván segíteni. Az iskola feladata az is, hogy hatásával a társadalmi különbségeket igyekezzék csökkenteni.

A vallási közösségek és az iskola között igen laza a kapcsolat. A vallásos érdeklődés fenntartása, ápolása az egyes felekezetek körében megvalósított autonóm vallásoktatás hatáskörébe tartozik. Szociális jellemnevelő hatása a felebaráti szeretet, áldozatkészség, önzetlenség erényeinek fejlesztésében van.

A legfőbb iskolafenntartó közösség Amerikában az állam, bár ezt a funkcióját nagy mértékben a városok és községek vezetőségére hárítja át. Az iskola fenntartása és ellenőrzése a helyi iskolaegyesület tiszte és feladata. Ezzel akarják az iskolák életét minél szorosabban a közösség életéhez kapcsolni. A tanítók munkáját is csak akkor tekintik igazán sikeresnek, ha helyesen illeszkednek bele ennek a közösségnek életébe.

Mindezek a tényezők együttvéve a szociális ember kialakítását célozzák, az állampolgári nevelés, vagyis az embernek a nemzeti és demokrata állam eszméivel és törekvéseivel való megismertetése kiváltképpen az iskola feladata. Az iskola kötelessége az is, hogy ránevelje az embert arra, hogy ne csak egyetértésével, hanem cselekvő munkájával is az állam és kormányzat mellett álljon.

Ennyit ír Bear az iskolának a meglévő szociális közösségekhez való viszonyáról. A továbbiakban felveti azt a kérdést, milyen szerepe van a nevelésnek a szociális és kulturális fejlődésben: igyekezzék-e alkalmazkodni a folytonos változáshoz, vagy foglalja el a vezető szerepet és ő irányítsa a fejlődést? Ez utóbbi nem lehet feladata az iskolának. Haladjon a korrallal, de mindig inkább a kissé konzervatív irányzatot képviselje és inkább a meglévőnek őrzésére és

átadására törekedjék. Tanítsa meg növendékeit arra, hogy kritikával fogadják a különféle propagandákat. Ismertesse meg velük a mindennapi életből vett propagandák általános jellemvonásait, az értelem helyett az érzelmi hatásokra építő voltukat, egyoldalúságukat stb. Az iskola védve legyen a politikai irányzatokkal szemben, a tanító magatartása pedig egyikkel szemben se legyen elfogult, igyekezzék tanítványainak megmutatni valamennyinek erőnyeit, de hibáit is, azonban ne befolyásolja őket egyik irányban sem.

Ezek azok az eszményi követelmények, amelyek az amerikai tanügyi bizottságoknak jóformán minden utasításában szerepelnek. Hogy a megvalósulás közben mivé válnak, arról nem kapunk felvilágosítást.

Minden fejezet végén vezető kérdések, felmerülhető problémák vannak összegyűjtve, melyek egyrészt újszerű megvilágításban mutatják be a tárgyalt anyagot, másrészt az ugyancsak fejezetenként csatolt bőséges irodalmi tájékoztatóssal az önálló továbbmunkálkodásra buzdítanak. *Fábián Anna.*

Karl Friedrich Sturm: Deutsche Erziehung im Werden. Von der pädagogischen Reformbewegung zur völkischen und politischen Erziehung. Osterwieck 1935. 3. kiad. Zickfeldt. 145 lap.

Már a könyv címéből is kitetszik, hogy a szerző tulajdonképen két kérdéssel akar foglalkozni és ennek megfelelően a tárgyalást is két részre osztja. Az elsőben a pedagógiai reformmozgalmakkal, a másodikban pedig a népi és politikai neveléssel foglalkozik.

Az 1890-től 1930-ig lefolyt reformmozgalmak szellemi úttörőinek Langbehn, Lagarde-ot és Nietzsche-t tekinti, mivel ezek kezdik meg a küzdelmet a régi herbarti nevelési rend ellen, főleg pedig ennek individualizmusa, moralizmusa, intellektualizmusa és mechanizmusa ellen. Pestalozziban újra felfedezik a spontaneitás és a közösség eszméjét, s ez az eszme élteti azután a reformmozgalmak sokaságát, így a személyiség pedagógiáját, az esztétikai pedagógiát, a Rousseau-ra támaszkodó gyermekpszichológiai irányt, a szociálpedagógiát, a munkaiskolai mozgalmat és Montessori Mária pedagógiáját is. Valamennyi reformpedagógiai iránytnak célja a személyiségnek a közösségben való kifejlésztése, mégpedig éppen a személyes spontaneitás alapján.

A világnézet változása, az új neveléstudomány és a népi sors azonban új nevelést határoz meg, ez pedig a népi és politikai nevelés. Ennek elveit fejtegeti a szerző könyvének második részében. A század első negyedében új embertípus alakul ki: a politikai, azaz tudatosan aktív ember típusa. A neveléstudományban új szempontok érvényesülnek, mivel a nevelés az egész életen át különböző nevelési objektumok útján folyik és mindig az egyénfeletti, a népiségre irányul. Hitler, a nemzeti szocialista állam alapítója az új neveléstudomány győzelmét is elősegítette, mert az individualizmus helyébe az univerzalizmust állította, a céltudatos gondolkodást és cselekvést. A népi nevelés feladata a korszerű német ember formálása, amit legjobban kifejez az az elv, hogy a mai német ember „Hitler: hű követője“ legyen. Nagy megkötést jelent ez a népi nevelés, mert a germán fajt, ennek testi-lelki tulaj-